

Důchodová reforma pro budoucnost

Jiří Pochman*

Abstrakt:

Tento článek navrhuje zásadní změny v českém důchodovém systému, které by výrazně pomohly při řešení jeho problémů se srozumitelností a dlouhodobou finanční udržitelností. Článek nejprve seznamuje čtenáře se základními vlastnostmi a fungováním našeho důchodového systému, včetně postupu, jakým je stanovována výše starobního důchodu. Následně vysvětluje, z jakých důvodů je nutné provést zásadní i dílčí změny v důchodovém systému (tzv. důchodovou reformu). Závěrečná hlavní část článku prezentuje návrh směru, kterým by se dle autorova názoru měla reforma našeho důchodového systému ubírat, a v obecné rovině představuje návrhy, které pomohou učinit náš důchodový systém jednoduchý, srozumitelný a finančně udržitelný v budoucnosti.

Klíčová slova: Důchodová reforma; Důchodový systém; Sociální pojištění.

JEL klasifikace: H55, J26.

1 Úvod

„Dobrý je takový zákon, kterého je třeba pro dobro lidu a který je navíc zcela srozumitelný.“
(Hobbes, 1651, Leviathan)

Pokud se budeme držet myšlenky Thomase Hobbse, lze říct, že český důchodový systém je jistě potřebný pro dobro lidu, ovšem rozhodně není srozumitelný, a proto není dobrý.

Důchodové systémy ve vyspělých zemích čelí problémům spojeným s rostoucí délkou života občanů, která ohrožuje jejich finanční udržitelnost, vyššími požadavky na individuální odpovědnost občanů za zabezpečení na stáří, nízkou finanční gramotností občanů, nízkou mírou úspor občanů a očekávanými nízkými výnosy na kapitálových trzích v budoucnosti (World Economic Forum 2018b, 2017b).

Na problémy českého důchodového systému nejen s dlouhodobou finanční udržitelností a na nutnost důchodové reformy poukazují zahraniční i domácí odborníci (např. Lasagabaster, Rocha a Wiese 2002; Chloń-Domińczak a Mora 2006; Vostatek 2016; Národní rozpočtová rada, 2019) a též vládou zřízené důchodové komise (např. Výkonný tým, 2005; Poradní expertní sbor, 2010).

* Jiří Pochman; Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví, nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3; <j.pochman@seznam.cz>.

Důchodová reforma by měla být navržena pro budoucnost, nikoliv pro současnost. Změny na pracovním trhu způsobené technologickým pokrokem, pokroky ve vzdělávacím systému a pracovní mobilitou mohou přicházet poměrně rychle (World Economic Forum, 2018a). Reformovaný důchodový systém by měl být schopen dobře fungovat i v technologicky vyspělém světě budoucnosti.

Hlavním cílem článku je navrhnout směr, kterým by se dle autorova názoru měla reforma našeho důchodového systému ubírat, a v obecné rovině představit návrhy, které pomohou učinit náš důchodový systém jednoduchý a srozumitelný pro občana, které přispějí ke zlepšení jeho dlouhodobé finanční udržitelnosti a které by mohly být přijatelné jako kompromis pro většinu politických stran.

Článek má též ambici přesvědčit čtenáře, že důchodový systém by neměl být tajemstvím, kterému běžný občan nemůže porozumět, a i z toho důvodu byla snaha článek napsat jednoduše a srozumitelně. Prováděné změny a výsledné nastavení našeho důchodového systému by měly být srozumitelné a neměly by svou logikou odporovat přirozenému očekávání občanů (tzv. „selskému rozumu“).

2 Současný český důchodový systém

Zřízení důchodového systému je požadováno Listinou základních práv a svobod České republiky, která v čl. 30, odst. 1 uvádí: „*Občané mají právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele.*“

Český důchodový systém v současné době tvoří dvě základní složky – první pilíř představující veřejný průběžně financovaný systém (dále jen „první pilíř“) a třetí pilíř představující dobrovolné spoření do fondů spravovaných soukromými penzijními společnostmi.

V širším pojetí lze za součást důchodového systému považovat též sociální dávky, které mohou důchodci čerpat (např. příspěvek na bydlení) a jiné státem podporované finanční produkty (např. stavební spoření, hypoteční úvěry), které mohou napomoci při zajištění důstojného života ve stáří.

První pilíř je průběžně financovaný, což znamená, že odvody vybrané od pracujících a podnikajících občanů jsou v tomtéž roce použity na výplatu důchodů.

Hlavními příjmy prvního pilíře jsou odvody na důchodové pojištění v celkové výši 28 % z hrubých příjmů zaměstnance nebo ze zisku podnikatele (přesněji z tzv. vyměřovacího základu). Pokud občanův vyměřovací základ přesáhne 48násobek průměrné mzdy (1 438 992 Kč za rok 2018), z jeho části nad tento limit se již pojistné neodvádí.

První pilíř je veřejný, jelikož je organizovaný státem. Výběr odvodů, evidenci i výplatu důchodů provádí Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ), samostatná organizační složka podřízená Ministerstvu práce a sociálních věcí.

Účast na prvním pilíři je povinná pro všechny ekonomicky aktivní občany, ovšem odvody na důchodové pojištění se platí pouze pokud měl občan v příslušném měsíci nebo roce zdanitelné příjmy. Podnikatelé odvádí pojistné vždy alespoň z minimálního vyměřovacího základu (v roce 2018 podnikatelé odváděli na pojistném minimálně 2 189 Kč za měsíc, pokud podnikání bylo jejich hlavní činností).

První pilíř důchodového systému je dávkově orientovaný, jelikož zákon stanovuje přímo výši důchodu pomocí matematického vzorce. Zákon též uvádí podmínky, které musí občan splnit, pro získání takového důchodu.

V rámci prvního pilíře jsou vypláceny starobní důchody, invalidní důchody a pozůstalostní důchody (vdovské, vdovecké a sirotčí). Starobní důchody představují více než 80 % ze všech výše uvedených důchodů. Průměrný starobní důchod činil v roce 2018 dle Českého statistického úřadu 12 435 Kč (13 703 Kč pro muže a 11 296 Kč pro ženy).

V případě nedostatku finančních prostředků v prvním pilíři jsou na výplaty důchodů použity jiné příjmy státního rozpočtu. V případě přebytku finančních prostředků musí být tyto finanční prostředky uloženy na tzv. „zvláštní účet rezervy pro důchodovou reformu“ a v budoucnu mohou být použity pouze na výplatu důchodů.

V minulosti výdaje na důchody ve většině let převyšovaly příjmy z odvodů na důchodové pojištění – mezi roky 1999 a 2018 činil prostý součet deficitů prvního pilíře 310,5 mld. Kč.

Ke konci roku 2018 bylo na zvláštním účtu 23,2 mld. Kč, které ovšem byly v roce 2019 použity na financování zvýšení důchodů.

Tab. 1 Příjmy a výdaje prvního pilíře důchodového systému (v mld. Kč)

Rok	Příjmy	Výdaje	Rozdíl	Rok	Příjmy	Výdaje	Rozdíl
1999	157,0	173,4	-16,4	2009	300,8	331,6	-30,8
2000	165,5	182,2	-16,7	2010	308,5	337,8	-29,3
2001	180,2	196,1	-15,9	2011	319,5	359,1	-39,5
2002	192,2	208,3	-16,1	2012	323,5	372,8	-49,3
2003	202,8	220,3	-17,5	2013	323,8	373,4	-49,7
2004	235,8	225,2	10,6	2014	333,0	376,4	-43,4
2005	250,1	241,2	8,9	2015	352,0	385,5	-33,5
2006	268,4	266,2	2,2	2016	372,9	389,2	-16,3
2007	295,9	282,6	13,3	2017	405,3	404,4	0,9
2008	310,9	304,9	6,0	2018	445,5	423,5	22,0

Zdroj: MPSV (2019a).

2.1 Odchod do důchodu a výše důchodu

Pro muže i ženy narozené po roce 1971 činí standardní věk odchodu do důchodu 65 let. Pro dříve narozené ročníky je věk odchodu do důchodu nižší v závislosti na pohlaví a u žen dále na počtu dětí.

Pro získání nároku na starobní důchod musí být předtím občan pojištěn nejméně 30 let bez zohlednění náhradních dob, nebo 35 let s jejich zohledněním. Náhradní doby představují období, která se občanovi započítávají do doby pojištění, ačkoliv neodváděl pojistné (např. rodičovská dovolená).

Zákon o důchodovém pojištění obsahuje i scénáře pro odchod do důchodu při nesplnění jedné z výše uvedených základních podmínek:

- občan může odejít do důchodu nejdříve v 60 letech, ovšem výše jeho důchodu mu je doživotně snížena za každý rok zbývajících do zákonem stanoveného věku (tzv. předčasný důchod);
- občan může odejít až o 3 roky dříve než v zákonem stanoveném věku, pokud má naspořen dostatek prostředků ve třetím pilíři (tzv. předdůchod);
- minimální doba pojištění může být snížena na 20 let, ovšem věk odchodu do důchodu se občanovi o 5 let zvýší;
- pokud občan odejde do důchodu později než v zákonem předpokládaném věku, je mu důchod doživotně zvýšen za každé navíc odpracované čtvrtletí;

Výše uvedené scénáře pro okamžik odchodu do důchodu a dosažené doby pojištění se snaží reagovat na možné životní situace občana, ovšem zároveň činí první pilíř složitější.

Při splnění obou základních podmínek probíhá stanovení výše měsíčního starobního důchodu následujícím způsobem:

- Celková výše měsíčního starobního důchodu je součtem tzv. základní a procentní výměry.
- Základní výměra činí 10 % průměrné mzdy za rok předcházející odchodu do důchodu.
- Výpočet procentní výměry probíhá na základě průměrného měsíčního hrubého příjmu¹, který nejprve snížíme pomocí tzv. redukčních hranic:
 - Část průměrného měsíčního hrubého příjmu nižší než první redukční hranice ve výši 44 % průměrné mzdy (14 388 Kč pro rok 2018) se započítá plně.

¹ Přesněji měsíčního průměru z vyměřovacích základů dosažených od roku 1986 do roku předcházejícímu odchodu do důchodu. Všechny vyměřovací základy jsou ve výpočtu upraveny do cen roku předcházejícímu odchodu do důchodu.

- Část průměrného měsíčního hrubého příjmu mezi první a druhou redukční hranicí ve výši 400 % průměrné mzdy (130 796 Kč pro rok 2018) se započítá z 26 %.
- Část průměrného měsíčního hrubého příjmu vyšší než druhá redukční hranice se nezapočítává vůbec.
- Uplatněním redukčních hranic na průměrný měsíční hrubý příjem získáme tzv. osobní vyměřovací základ.
- Procentní výměru následně vypočteme při splnění základních podmínek pro odchod do důchodu jako 1,5 % osobního vyměřovacího základu, které vynásobíme počtem let, kdy byl občan pojištěn (včetně náhradních dob pojištění).

Každý následující rok je stanovená výše důchodu zvýšena podle růstu cen a mezd v ekonomice, aby jednou vyměřené důchody neztrácely na hodnotě (tzv. valorizace důchodů). Zákon stanovuje minimální valorizaci průměrného důchodu jako jeho zvýšení o celý růst cen a polovinu růstu mezd.

Výše popsané scénáře a výpočty jsou složité a obsahují několik arbitrárně stanovených hodnot, jejichž účelem je nastavit tzv. solidaritu a zásluhovost prvního pilíře.

2.2 Solidarita a zásluhovost

Solidarita a zásluhovost jsou dvě základní protikladné vlastnosti důchodového systému. Většina důchodových systémů je zčásti solidární a ze zbylé části zásluhová.

V plně solidárním prvním pilíři by všichni důchodci dostávali od státu v absolutní výši stejný starobní důchod bez ohledu na výši odvodů, které do prvního pilíře za svůj život odvedli (tzv. rovný důchod).

Výkonný tým (2005) upozorňuje, že u solidarity je důležitý též její objem, tedy kolik celkově stát od občanů vybírá a poté přerozděluje. Nízké odvody na důchody a nízký rovný důchod nalezneme v návrzích pravicových liberálních politických stran.

V plně zásluhovém prvním pilíři závisí výše starobního důchodu plně na objemu odvodů na důchodové pojištění, které občan odvedl za svůj život do prvního pilíře.

Do jaké míry je tedy náš první pilíř solidární a do jaké zásluhový? Vostatek (2019) uvádí, že současný postup stanovení výše důchodu činí náš první pilíř přibližně ze 70 % solidární a z 30 % zásluhový.

V tabulce níže ilustrujeme solidaritu a zásluhovost prvního pilíře na příkladech občanů s různou výší hrubých měsíčních příjmů a různou dobou pojištění. Všichni odešli do důchodu v zákonem předpokládaném věku, nevztahovala se na ně žádná náhradní doba a v důchodu žili 20 let.

Tab. 2 Srovnání odvedeného pojistného a výše měsíčního důchodu

Hrubý měsíční příjem (v Kč)	15 934	31 868	47 802	63 736
% průměrné mzdy	50 %	100 %	150 %	200 %
Doba pojištění	Výše měsíčního důchodu (v Kč)			
30 let	9 959	11 856	13 752	15 650
35 let	11 074	13 286	15 499	17 713
40 let	12 188	14 717	17 246	19 776
	Celkem odvedená výše pojistného (v Kč)			
30 let	1 606 147	3 212 294	4 818 442	6 424 589
35 let	1 873 838	3 747 677	5 621 515	7 495 354
40 let	2 141 530	4 283 059	6 424 589	8 566 118
	Celkem získaný důchod (v Kč) - život v důchodu 20 let			
30 let	2 390 160	2 845 440	3 300 480	3 756 000
35 let	2 657 760	3 188 640	3 719 760	4 251 120
40 let	2 925 120	3 532 080	4 139 040	4 746 240
	Poměr získaného důchodu a odvedeného pojistného			
30 let	149 %	89 %	68 %	58 %
35 let	142 %	85 %	66 %	57 %
40 let	137 %	82 %	64 %	55 %

Zdroj: ČSÚ (2019a), MPSV (2019b), vlastní výpočty autora.

Pozn.: Všechny hodnoty jsou v cenách roku 2018.

Při porovnání výše měsíčních důchodů v rámci jednoho řádku (např. 30 let doby pojištění) pozorujeme významnou solidaritu prvního pilíře – občan vydělávající dvojnásobek průměrné mzdy má pouze o třetinu vyšší měsíční důchod než občan s průměrnou mzdou. Míra solidarity mezi občany s nízkými a vysokými příjmy je výlučně politickým rozhodnutím, které by mělo být předmětem veřejné diskuze.

První pilíř ovšem vykazuje též nežádoucí solidaritu občanů pracujících delší dobu s těmi, kteří pracují kratší dobu. Občan pracující 30 let a vydělávající průměrnou mzdu obdrží za 20 let života v důchodu 89 % z celkem odvedeného pojistného; pokud by ovšem pracoval 40 let, obdržel by pouze 82 %.

Je nutné zmínit, že ve veřejných důchodových systémech obecně dochází též k přerozdělování způsobeném odlišnou délkou života každého občana. Náš první pilíř v tomto není výjimkou. Svým nastavením je velmi nevýhodný pro občany vykonávající fyzicky náročné profese. Občané v těchto profesích většinou dosáhli nižšího vzdělání, začali pracovat relativně brzy a dožívají se nižšího než průměrného věku dožití. Přesto jim není umožněno bez postihu odejít do důchodu dříve než v zákonem stanoveném věku.

Do zásluhovosti v širším slova smyslu lze v průběžně financovaném důchodovém systému zařadit též počet vychovaných dětí (Potůček, 2019). Rodiče, kteří svým dětem poskytnou odpovídající vzdělání, vychovávají budoucí plátce odvodů na pojistném, přičemž na to vynakládají značné finanční prostředky, které by jinak mohli uspořit na svůj vlastní důchod.

3 Důchodová reforma

Důchodovou reformu lze chápat jako soubor dílčích a zásadních změn v důchodovém systému, které povedou k zvýšení jeho srozumitelnosti a dlouhodobé finanční udržitelnosti, přičemž současně naplní základní požadavek Listiny základních práv a svobod na přiměřené hmotné zabezpečení občanů ve stáří.

Dílčí změny představují úpravy parametrů důchodového systému (např. úprava věku odchodu do důchodu, úprava výše sazeb sociálního pojištění, změna ve vzorci pro valorizaci již vyměřených důchodů).

Zásadní změny spočívají v úpravách základních charakteristik důchodového systému jako celku, mezi něž zahrnujeme průběžné/fondové financování, dávkovou/příspěvkovou orientaci, významnější úpravy v poměru solidarity a zásluhovosti.

Zásadní změny mohou vést k zavedení prvků fondového financování do důchodového systému, ovšem důchodová reforma není synonymem pro zavedení druhého pilíře založeném na spoření občanů na důchod ve fondech spravovaných soukromými penzijními společnostmi.

3.1 Nutnost důchodové reformy

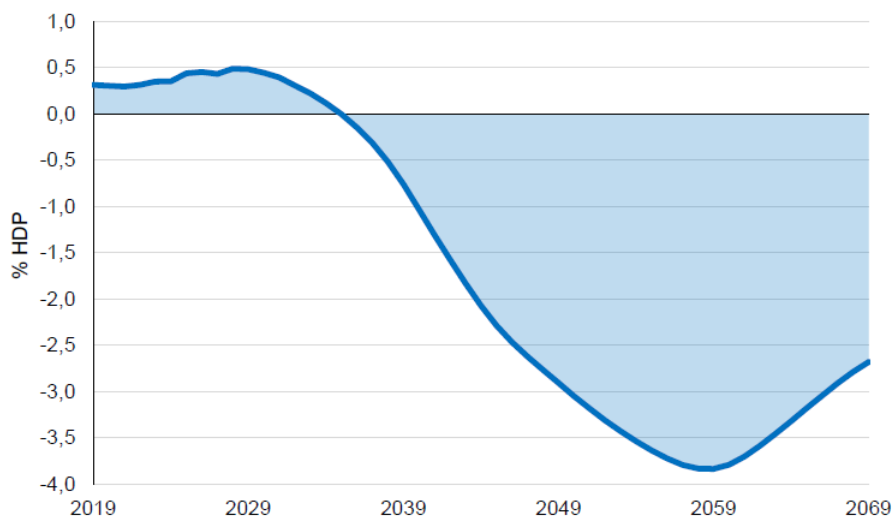
Národní rozpočtová rada (2019) připravila projekci vývoje veřejných financí pro příštích 50 let za předpokladu, že bude zachováno současné nastavení zákonů:

- Podíl osob ve věku 65 a více let na celkové populaci vzroste během příštích 50 let z 19 % až k 30 %.
- Roční výdaje prvního pilíře budou růst z 8,3 % na 13,2 % HDP v roce 2060 (z toho výdaje na starobní důchody budou růst z 7,1 % na 11,7 % HDP), což povede k ročním nedostatkům ve financování prvního pilíře až ve výši 3,8 % HDP (viz Obr. 1 níže).

Vážné problémy s dlouhodobou finanční udržitelností českého důchodového systému jsou způsobeny demografickým vývojem – silné populační ročníky stárnou a mladší generace nejsou tak početné (viz Obr. 2 níže).

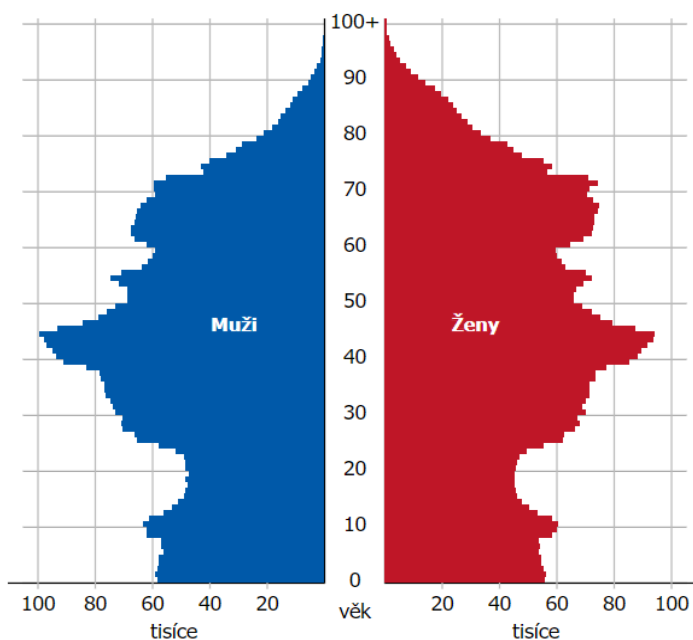
Jelikož stát v minulých třiceti letech neukládal na rezervní účet část odvodů na důchodové pojištění vybíraných od silných populačních ročníků, představuje pro nás projektovaný vývoj výdajů na důchody po roce 2040, kdy tyto silné populační ročníky začnou odcházet do důchodu, závažný problém.

Obr. 1 Roční výsledky hospodaření prvního pilíře v příštích 50 letech

Zdroj: Národní rozpočtová rada vlády (2019).

Obr. 2 Věková struktura občanů ČR na konci roku 2018

Zdroj: ČSÚ (2019b).

Je vůbec nutné provést důchodovou reformu, když veřejné výdaje na náš důchodový systém činily 8,3 % HDP (v roce 2018), zatímco průměr veřejných výdajů na důchodový systém v zemích Evropské unie činil přibližně 12 % HDP (v roce 2016)?

Dle Evropské komise (2018) průměr veřejných výdajů na důchodové systémy v EU zvyšují země jako Řecko (17,3 % HDP), Itálie (15,6 % HDP) a Francie (15 % HDP). Výše veřejného zadlužení těchto zemí v roce 2018 (Řecko – 181 % HDP, Itálie – 132 % HDP a Francie – 98,4 % HDP) byla způsobena též výdaji na starobní důchody a ukazuje na neodpovědnost jejich rozpočtových politik. Průměr veřejného dluhu států EU činil 80 % HDP v roce 2018.

Za vzor bychom si tedy neměli dávat průměr EU, ale spíše země jako je Dánsko nebo Nizozemí, které mají dle studie „Melbourne Mercer Global Pension Index“ (Mercer, 2019) nejvyspělejší důchodové systémy. V těchto zemích úspěšně fungují, vedle jednoduchých průběžně financovaných pilířů, druhé fondové pilíře, do nichž zaměstnancům na důchod spoří zaměstnavatelé (tzv. zaměstnanecké fondy). Dle Evropské komise (2018) se projektované veřejné výdaje na důchodový systém Nizozemska budou dlouhodobě pohybovat okolo 8 % a Dánsko plánuje snížení ze současných 10 % na 8 % do roku 2040. Veřejný dluh Dánska byl 34 % HDP a Nizozemska 52 % HDP v roce 2018.

Navýšení výdajů na první pilíř z 8,3 % HDP na průměr EU by pro Českou republiku znamenalo zvýšení ročních výdajů přibližně o 197 mld. Kč v cenách roku 2018, což představuje 14 % příjmů státního rozpočtu za rok 2018. Nelze se domnívat, že náš státní rozpočet bude schopen v budoucích letech vyčlenit nebo dodatečně získat takto vysoký objem finančních prostředků pro první pilíř.

Důchodová reforma je nutná též kvůli přílišné složitosti, nesrozumitelnosti a neprůhlednosti prvního pilíře – na tyto nežádoucí vlastnosti dlouhodobě upozorňují odborníci včetně Vostatka (2016), Potůčka (2019) a dokonce Ústavního soudu (2010).

Ústavní soud (2010) poukázal na svůj dřívější nálezn, v němž uvádí: „...že je povinností zákonodárce transparentně vyjádřit poměr komponentů solidarity a ekvivalence v systému sociálního pojištění.“ Náš současný první pilíř tuto povinnost uloženou Ústavním soudem dlouhodobě nesplňuje.

Současný postup stanovení výše měsíčního důchodu je složitý, jelikož v sobě kombinuje solidaritu i zásluhovost. Jeho výsledkem je vysoká míra solidarity v prvním pilíři, která vytváří nutnost přísného nastavení podmínek jako jsou minimální doba pojištění a věk odchodu do důchodu. Výpočet měsíční výše důchodu i podmínky pro odchod do důchodu se dále rozvětvují do několika scénářů, jelikož se první pilíř snaží být spravedlivý pro občany v různých životních situacích. Rozmanitost životních situací občanů při odchodu do důchodu ovšem nelze spravedlivě shrnout pod několik zákonem předpokládaných scénářů.

3.2 Důchodová reforma pro budoucnost

V předchozích kapitolách jsme dospěli k následujícím požadavkům, které by důchodová reforma měla naplnit:

- připravit důchodový systém pro budoucnost, nikoliv pro současnost;
- výrazně zjednodušit a zprůhlednit důchodový systém, aby mu občané rozuměli;
- zajistit dlouhodobou finanční udržitelnost důchodového systému;
- výše vyplácených důchodů musí být přiměřená (tzn. zajistit prožití důstojného stáří);
- zavést prvky fondového financování.

Nejlepší přípravou našeho důchodového systému na budoucnost je dát mu jasné a pevné základy a na nich vytvořit systém, který bude schopen se přizpůsobovat budoucímu nejistému vývoji.

Nepřekročitelné principy a cíle našeho důchodového systému by měl stanovovat ústavní zákon. Občané by se v případě prohřešku politiků nebo úředníků vůči těmto principům a cílům mohli obracet na Ústavní soud.

Přizpůsobitelnosti důchodového systému docílíme jeho výrazným zjednodušením a zprůhledněním. Toho můžeme elegantně dosáhnout, pokud oddělíme solidaritu a zásluhovost do dvou jednoduchých pilířů, což je v souladu obecnými doporučeními Světové banky (2008):

- 1) Solidární průběžně financovaný a dávkově orientovaný pilíř by vyplácel rovný důchod pro všechny důchodce. Výše rovného důchodu by byla každý rok valorizována.
- 2) V zásluhovém průběžně financovaném a příspěvkově orientovaném pilíři by bylo evidováno pojistné odvedené za celý pracovní život občana. „Naspořené“ pojistné by bylo valorizováno a po odchodu do důchodu by bylo občanovi vypláceno. Výše důchodu by byla spočtena na základě očekávané doby života občana v důchodu zjištěné ze statistických šetření pro jednotlivé skupiny občanů (např. dle dosaženého vzdělání).

Zásluhový pilíř by se tím proměnil na tzv. NDC systém, jehož zavedení v České republice spolu se solidárním pilířem již doporučili Chloň-Domińczak a Mora (2006) i Vostatek (2016).

Oba pilíře by byly schopné fungovat nezávisle jeden na druhém. Celkové vybrané pojistné od občana (28 % z hrubých příjmů) by se mezi pilíře rozdělilo dle stanoveného poměru mezi solidaritou a zásluhovostí. V případě nastavení 50% solidarity a 50% zásluhovosti by si občan „spořil“ polovinu z odvedeného pojistného na individuálním účtu v zásluhovém pilíři. Konkrétní poměr solidarity a zásluhovosti by měl být předmětem volebních programů politických stran, nebo po důsledné veřejné diskuzi zjištěn od občanů v referendu.

Výše uvedený poměr rozdělení odvedeného pojistného mezi solidární a zásluhový pilíř stanovuje solidaritu a zásluhovost důchodového systému „na vstupu“. Aby byl zachován tento poměr i „na výstupu“, při vyměření konkrétní výše důchodu, musí být v obou pilířích valorizace prováděna stejným způsobem.

Výhodou výše navrhovaného řešení je srozumitelnost pro občany. Solidární pilíř by měl podobu daně a sociální dávky, zásluhový pilíř by fungoval jako „spoření“ garantované státem. Občané se s uvedenými koncepty setkávají v běžném životě a rozumí jim.

Dle výzkumu CVVM (2019) by občané uvítali zvýšení zásluhovosti důchodového systému – 34 % občanů by si přálo důchodový systém založený převážně na zásluhovosti, 35 % na rovnováze mezi zásluhovostí a solidaritou, 29 % převážně na solidaritě a pouhá 2 % uvedla, že „neví“.

Dle názoru autora bychom měli mít spíše zásluhový důchodový systém a solidaritu zajišťovat systémem sociálních dávek, které lze lépe zacílit na občany, kteří solidární pomoc skutečně potřebují. Zásluhovost by se po zavedení solidárního a zásluhového pilíře měla zvýšit do takové míry, aby motivovala občany k vyšším odvodům na důchodové pojištění a zájmu o zabezpečení na stáří.

Vyšší míra zásluhovosti by umožnila další zjednodušení důchodového systému v podobě odstranění, nebo zmírnění přísnosti podmínek pro získání důchodu:

- Občanovi by bylo umožněno bez postihu odejít do důchodu dříve než v zákonem požadovaném věku, pokud by doložil, že již nemůže sehnat práci, nebo ze zdravotních důvodů v ní nemůže pokračovat. Stanovení výše měsíčního důchodu by proběhlo stejně, jako kdyby odcházel v zákonem stanoveném věku – ze solidárního pilíře by obdržel plný rovný důchod, ze zásluhového pilíře by mu byl vyměřen důchod na očekávanou dobu života v důchodu z pojistného, které za celý svůj pracovní život „naspořil“.
- Podmínka minimální doby pojištění by nehrála v životě občana žádnou roli (mohla by být snížena například na 10 let). V takovém případě by se náhradní doby pojištění staly zbytečnými.
- Náhradní doby by byly nahrazeny bonusy připisovanými na účet občana v zásluhovém pilíři, které by zohledňovaly zásluhy mimo pracovní život občana. Bonusy vyjádřené jako objem finančních prostředků jsou srozumitelné a zvyšují možnost přizpůsobit důchodový systém budoucnosti.
- Velmi žádoucí by bylo zavedení bonusu za výchovu dítěte, jelikož průběžně financovaný důchodový systém by měl ocenit výchovu budoucích plátců pojistného.
- Ostatní zákonné podmínky a scénáře nutné pro fungování důchodového systému, v němž převažuje solidarita, by bylo možné zrušit. Svobodná volba a zásluhovost jsou mnohem vhodnějšími nástroji pro zajištění spravedlnosti v důchodovém systému.

Komise pro spravedlivé důchody (MPSV, 2020) též navrhuje rozdělení současného prvního pilíře na solidární a zásluhový pilíř, ovšem zachovává dávkovou orientaci zásluhového pilíře a tím i nesrozumitelné propojení výše vypláceného důchodu s výší pojistného, které občan za svůj pracovní život odvedl. Komise neplánuje koncepční zvýšení zásluhovosti na úkor solidarity, které by umožnilo výše popsané zjednodušení důchodového systému.²

Komisi navrhované změny lze označit za dílčí zpřehlednění důchodového systému a žádoucí rozšíření zásluhovosti o tu z nevýdělečných činností (výchova dětí), ovšem nikoliv za důchodovou reformu. Komise se ve svých návrzích nevěnuje vyřešení problému s dlouhodobou finanční udržitelností důchodového systému, které tím neodpovědně odkládá dále do budoucnosti.

Důchodový systém budoucnosti by měl být digitalizovaný a automatizovaný. Při důchodové reformě bychom neměli zavádět složitá řešení, která nebude možné automatizovat. Výběr pojistného, jeho rozdělení mezi solidární a zásluhový pilíř, evidenci „naspořené“ pojistného v zásluhovém pilíři, výpočet výše měsíčního důchodu, valorizaci důchodů, pravidelné informování občana o stavu „naspořené“ pojistného a odhadované výši budoucího důchodu by měl v budoucnu automaticky provádět IT systém. Pracovníci ČSSZ by dohlíželi nad správným fungováním IT systému, schvalovali připisování bonusů do zásluhového pilíře, schvalovali elektronicky podané žádosti o odchod do důchodu, a především poskytovali občanům poradenství v otázkách důchodového systému.

Stát musí být občanovi při jeho rozhodování o zabezpečení na stáří spolehlivým partnerem. Nemůže se spoléhat na to, že každý občan si sám nastuduje, jak důchodový systém funguje a bude na základě toho činit racionální rozhodnutí.

Stát by měl občana vhodnou formou seznámit s fungováním důchodového systému dříve, než občan musí činit zásadní životní rozhodnutí s vlivem na zabezpečení na stáří. Prvním zásadním rozhodnutím je výběr střední školy a z toho důvodu by mělo první představení důchodového systému proběhnout na základní škole. Středoškolské vzdělání by mělo poskytnout všechny znalosti o důchodovém systému, které bude občan ve svém životě potřebovat. Pracovníci ČSSZ by mohli zajistit takové vzdělání žáků přímo ve školách.

² Komise pro spravedlivé důchody (MPSV, 2020) navrhuje v tzv. „spravedlivé variantě“ následující:

- nultý pilíř vyplácející základní důchod ve výši 30 % průměrné mzdy (přibližně 10 500 Kč);
- první pilíř – jeho zásluhovou část ponechává ve stejné výši;
- bonusy k vyměřenému měsíčnímu důchodu: 500 Kč za každé dítě a 240 Kč za každý rok práce nad 41 odpracovaných let;
- náhradní doby za péči o děti a závislé osoby nahrazuje ve výpočtu předpokladem, že občan po tuto dobu pobíral svůj předchozí příjem nebo průměrnou mzdu (vyšší z uvedených hodnot).

ČSSZ by měla občanovi v průběhu jeho pracovního života poskytovat kvalitní a srozumitelné informace. ČSSZ by měla shromáždit emailové adresy občanů, aby s nimi mohla přímo a levně komunikovat. Občan by měl mít přístup ke svému elektronickému účtu u ČSSZ, který by v přehledné formě uváděl, kolik má občan již „naspořeno“ v zásluhovém pilíři a jaký důchod může po odchodu do důchodu očekávat.³

Ačkoliv by výše uvedené zásadní změny zvyšující srozumitelnost a zásluhovost důchodového systému měly vést ke zvýšení výběru pojistného a tím přispět k dlouhodobé finanční udržitelnosti systému, jejich efekt se projeví až v delším časovém horizontu.

Pro zajištění finanční udržitelnosti důchodového systému mezi roky 2035 a 2069 musíme začít činit opatření s okamžitým účinkem. Nejprve je nutné přestat zvyšovat stávající důchody více než o zákonem stanovenou valorizaci. Obr. 2 v kapitole 3.1 ilustruje budoucí schodky, které důchodový systém za současného nastavení vytvoří mezi roky 2035 a 2069. Prostý součet těchto schodků činí přibližně 4 800 mld. Kč v cenách roku 2018. Zvyšování důchodů nad povinnou valorizaci si tedy jednoduše nemůžeme dovolit.

Při zajištění finanční udržitelnosti důchodového systému a přiměřených důchodů pro občany bychom měli využít prvky fondového financování. Fondové financování umožňuje vyplácet vyšší objem důchodů při nezměněné výši výběru pojistného a omezuje negativní dopady populačních vln na hospodaření důchodového systému.

Ovšem zavést plnohodnotný fondový pilíř je vhodné za situace, kdy mají silné populační ročníky většinu pracovního života před sebou. V takové situaci by pojistné odváděné pracujícími občany mělo dlouhodobě převyšovat vyplácené důchody a část vybraného pojistného by mohla být spořena ve fondovém pilíři bez ohrožení stability prvního průběžně financovaného pilíře. Jelikož Česká republika je v situaci, kdy silným populačním ročníkům narozeným na začátku 70. let zbývá pouze 10 – 20 let pracovního života, zavedení plnohodnotného fondového pilíře není vhodné, protože je časově náročné a mělo by již pouze omezený efekt.

Zároveň, po neúspěšném pokusu z let 2013 – 2015 zavést druhý pilíř v podobě dobrovolného spoření do fondů spravovaných soukromými penzijními společnostmi, nelze předpokládat, že by se v blízké budoucnosti našla veřejná ani politická podpora pro podobné řešení.

Stát by navíc neměl přenášet více odpovědnosti za zabezpečení na stáří na občany a soukromý sektor, pokud občanům nezajistí odpovídající finanční vzdělání. Dle výzkumu České bankovní asociace (2019) je úroveň finanční gramotnosti v České

³ V několika evropských zemích, včetně Dánska a Nizozemska, již občané mají přístup ke svému elektronickému důchodovému účtu, viz např.

<https://www.pensionsinfo.dk/Borgerservice/footer/pensionFraAndreLande.html>.

republice průměrná (hodnota indexu 57 %), ovšem občané se nejméně orientují v oblasti investic (4,1 z 10 bodů), která je důležitá při rozhodování o zabezpečení na stáří v druhém fondovém pilíři. Naopak v oblasti spoření, na jehož principu je založen zásluhový pilíř navrhovaný tímto článkem, se orientují poměrně dobře (7,1 z 10 bodů).

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem by pro nás při zavádění fondových prvků do důchodového systému mohla být vhodnou inspirací Kanada, která se ve studii „Melbourne Mercer Global Pension Index“ (Mercer, 2019) umístila velmi dobře s hodnotou indexu 69 %. Kanada zvýšila na základě demografických předpovědí objem odvodů do prvního pilíře dříve, než bylo potřeba, čímž vytvořila přebytky, které investovala na finančních trzích (World Economic Forum, 2017c). Kanada tím využila prvků fondového financování a připravila se na nepříznivý demografický vývoj, přičemž její řešení nepřeneslo více odpovědnosti za zabezpečení na stáří na občany. (Veřejné výdaje Kanady na důchodový systém činily 4,7 % HDP v roce 2015.)

Dle Národní rozpočtové rady (2019) by první pilíř měl tvořit do roku 2035 mírné přebytky ve výši maximálně 0,5 % HDP. Pokud bychom každý rok do roku 2035 uspořili 0,5 % HDP a tyto prostředky dokázali investovat s reálným výnosem 3 % ročně, získali bychom v roce 2035 rezervu ve výši přibližně 537 mld. Kč (v cenách roku 2018). Takto vytvořenou a investováním zhodnocenou rezervu by bylo možné následně použít na krytí schodků důchodového systému v kritických letech.

Výše uvedený objem 537 mld. Kč je ovšem příliš nízký vzhledem k celkovému schodku, který důchodový systém vytvoří mezi roky 2035 a 2069 (přibližně 4 800 mld. Kč). Česká republika proto potřebuje provést dílčí změny v prvním pilíři, které zvýší v následujících letech objem přebytků spořených do rezervy.

Dle názoru autora by mělo co nejdříve dojít ke kombinaci mírného zvýšení věku odchodu do důchodu, mírného zvýšení sazeb odvodů do prvního pilíře a odstranění výjimek pro stanovení vyměřovacího základu (např. snížený vyměřovací základ pro podnikatele), které by zajistily vytvoření rezervy v takovém objemu, aby stát byl schopen zbývajícím schodkem důchodového systému pokrýt zvýšením svého zadlužení.

Tvořená rezerva by byla investována prostřednictvím veřejného důchodového fondu pod správou ČSSZ, v níž by bylo třeba vybudovat potřebnou odbornost a výrazně posílit její institucionální nezávislost, aby byla zajištěna odborná a nepolitická správa svěřených prostředků. Fungování veřejného důchodového fondu by pravidelně kontrolovaly Česká národní banka a Národní kontrolní úřad.

Investování prostředků ve veřejném důchodovém fondu by mělo podobu tzv. pasivního investování, při němž se ve složení portfolia kopíruje složení akciových indexů vytvořených českou a zahraničními burzami. Výhodou takového investování jsou velmi nízké náklady na obhospodařování portfolia. Investiční

strategii veřejného fondu by v budoucnu bylo možné z velké části automatizovat vytvořením investičního algoritmu.

Veřejný důchodový fond by měl být otevřen též občanům, kteří by si přáli spořit na stáří ve veřejném fondu s nízkými poplatky. Takový veřejný fond by vytvořil žádoucí konkurenci pro soukromé penzijní společnosti (působící ve třetím pilíři) v oblasti poplatků za investování.

U každé důchodové reformy je nutné rozhodnout, odkdy se důchody začnou vyměřovat dle nového postupu. Jelikož ČSSZ by měla mít k dispozici data pro výpočet důchodů od roku 1986 a za předpokladu délky pracovního života občana přibližně 40 let, je možné zavést nový zásluhový pilíř od roku 2026. Tento termín poskytuje dostatek času na veřejnou diskuzi a na důkladnou technickou přípravu.

Zavedení zásadních změn navrhovaných v článku je technicky náročnější než opatření navrhovaná Komisí pro spravedlivé důchody, ovšem digitalizace, modernizace a zvýšení odbornosti státní správy je žádoucí a navrhované řešení jde v tomto ohledu správným směrem.

Pozitivní efekt zavedení prvků fondového financování mohou ohrozit nízké očekávané výnosy na kapitálových trzích, ovšem z toho důvodu je navrhováno investovat s nízkými poplatky a převážně do akciových indexů.

Největším problémem pro jakékoliv zásadní změny důchodového systému je získání široké politické podpory pro navrhované řešení. Dle autora názoru je důchodová reforma navrhovaná v článku kompromisem. Pravicové strany ocení, že zavádí prvky fondového financování, posiluje zásluhovost a řeší dlouhodobou finanční udržitelnost. Pro levicové strany by mělo být přijatelné, jelikož zachovává průběžné financování obou pilířů, bonusy v zásluhovém pilíři umožní ocenit i nevýdělečnou činnost občanů a sice navrhuje zvýšení věku odchodu do důchodu, ovšem po zvýšení zásluhovosti nebude tento věk povinný. Poměr zásluhovosti a solidarity může být diskutován velmi konkrétně a srozumitelně a následně určen jako politický kompromis nebo v referendu.

S dvěma jednoduchými, srozumitelnými a na sobě nezávislými pilíři veřejného důchodového systému lze poměrně rychle reagovat na změny, které přinese technologicky vyspělý, automatizovaný a digitalizovaný svět budoucnosti.

Studie zabývající se světem budoucnosti (World Economic Forum 2018a, 2017a) poukazují na možnost vzniku skupiny občanů, kteří budou mít problém se orientovat a najít si práci v novém technologickém světě. Důchodový systém by mohl reagovat posílením solidárního pilíře z jiných zdrojů než odvodů z lidské práce.

Ve vzdálenější budoucnosti se naše společnost může stát tak bohatou, že do důchodu budeme chodit dříve než teď a pracovat budou muset pouze mladí lidé. Starší generace budou pracovat pouze dobrovolně ve vzdělávání mladých, ve vědě a výzkumu nebo ve správě věcí veřejných (inspirováno článkem Sedláčka, 2019).

Zásluhový pilíř poté bude možné zrušit, nebo jeho prostřednictvím udělovat bonusy za výsledky tvůrčí činnosti starších generací.

Samozeřejmě výše uvedené změny by bylo možné nějakým způsobem provést i v současném důchodovém systému. V reformovaném důchodovém systému, který bude jednoduchý a srozumitelný, je ovšem lze provést za nižších nákladů, výrazně rychleji a na základě široké veřejné shody založené na porozumění a důvěře občanů v tyto změny.

4 Závěr

Průběžně financovaný a dávkově orientovaný první pilíř českého důchodového systému potřebuje reformu, jelikož není srozumitelný pro běžného občana a jeho současné nastavení není mezi roky 2035 a 2069 finančně udržitelné.

Složitost prvního pilíře je způsobena tím, že solidarita i zásluhovost jsou zahrnuty do jednoho výpočtu a výsledná převaha solidarity vede k nutnosti přísného nastavení podmínek pro odchod do důchodu. Pro výpočet měsíční výše důchodu existuje několik scénářů závislých na splnění podmínek pro odchod do důchodu, jelikož se první pilíř snaží být spravedlivý pro občany v různých životních situacích.

Srozumitelnosti a průhlednosti důchodového systému lze dosáhnout oddělením solidarity a zásluhovosti do dvou jednoduchých průběžně financovaných pilířů, do nichž by se celkové pojistné vybrané od občana rozdělovalo dle zákonem stanoveného poměru mezi solidaritou a zásluhovostí důchodového systému.

Solidární dávkově orientovaný pilíř by vyplácel rovný důchod pro všechny důchodce. V zásluhovém příspěvkově orientovaném pilíři by občanovi bylo evidováno pojistné odvedené za celý jeho pracovní život a po odchodu do důchodu by mu toto „naspořené“ a valorizované pojistné bylo vypláceno.

Poměr zásluhovosti a solidarity by měl být nastaven výrazněji ve prospěch zásluhovosti a to ideálně do takové míry, aby motivoval občany k odvodům vyššího objemu pojistného a aby se scénáře a podmínky pro odchod do důchodu (např. minimální doba pojištění) staly nepotřebnými, nebo by bylo možné alespoň uvolnit jejich přísnost (věk odchodu do důchodu). Finanční bonusy udělované na účet občana v zásluhovém pilíři by nahradily náhradní doby pojištění. Finanční bonusy by oceňovaly nevýdělečné činnosti občanů (např. výchovu dětí).

Při zajištění finanční udržitelnosti mezi roky 2035 a 2069 bychom měli využít prvky fondového financování. V následujících patnácti letech potřebujeme tvořit vyšší přebytky v prvním pilíři, které investujeme na principu pasivního investování na finančních trzích prostřednictvím nově zřízeného veřejného důchodového fondu. Veřejný důchodový fond by byl otevřen též pro občany, kteří by měli zájem o doplňkové penzijní spoření s nízkými poplatky.

Modernizovaná ČSSZ automatizuje a digitalizuje běžnou administrativu, což umožní, aby občanům poskytovala kvalitní informace o fungování reformovaného

důchodového systému, aktuálním stavu „naspořeného“ pojistného v zásluhovém pilíři a o předpokládané výši důchodu, který jim bude vyměřen.

Srozumitelný důchodový systém se dvěma jednoduchými pilíři umožní pružněji reagovat na změny, které přinese technologicky vyspělý, automatizovaný a digitalizovaný svět budoucnosti.

Literatura

CVVM, [Centrum pro výzkum veřejného mínění], 2019. *Tisková zpráva: Občané o důchodovém systému – prosinec 2019*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, [vid. 26. 1. 2020]. Dostupné také z: <https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2/content/documents/c2/a5102/f9/es200123.pdf>.

ČESKÁ BANKOVNÍ ASOCIACE, 2019. *Finanční gramotnost Čechů 2019* [online]. [vid. 3. 2. 2020]. Dostupné z: <<https://cbaonline.cz/financni-gramotnost-cechu-2019>>.

ČSÚ [Český statistický úřad], 2019a. *Tab. 05.03 Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnanců v nár. hospodářství ČR (bez podlim. ek. subjektů) podle odvětví* [online]. [vid. 22. 8. 2019]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-2018#05>>.

ČSÚ [Český statistický úřad], 2019b. *Tab. 2 Průměrná hrubá měsíční mzda podle odvětví - sekce CZ-NACE*. [online]. [vid. 22. 8. 2019]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pmz_cr>.

ČSÚ [Český statistický úřad], 2019c. *Věková struktura* [online]. Animovaný graf. [vid. 26. 10. 2019]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/staticke/animograf/cz/index.html?lang=cz>>.

EVROPSKÁ KOMISE, 2018. The 2018 Ageing Report. Economic & Budgetary Projections for the 28 EU Member States (2016-2070). *European Economy Institutional Papers*, č. 079. doi: 10.2765/615631.

HOBBS, T., 1651. *Leviathan aneb Látka, forma a moc státu církevního a politického*. Praha: Oikoymenh, 2009.

CHLON-DOMINCZAK, A., MORA, M., 2006. The NDC Reform in the Czech Republic. In: *Pension Reform: Issues and Prospects for Non-Financial Defined Contribution (NDC) Schemes*. Washington: World Bank. s. 551–572.

LASAGABASTER, E., ROCHA, R., WIESE, P., 2002. *Czech Pension System: Challenges and Reform Options*. Social Protection Discussion Paper Series č. 0217. Washington, DC.

Pochman, J.: *Důchodová reforma pro budoucnost*.

MERCER, 2019. *Melbourne Mercer Global Pension Index 2019* [online]. [vid. 10. 11. 2019]. Dostupné z: <<https://www.mercer.com.au/our-thinking/mmgpi.html>>.

MPSV [Ministerstvo práce a sociálních věcí], 2019a. *Důchodová kalkulačka – verze z 25. září 2018* [online]. [vid. 22. 8. 2019>]. Dostupné z: <<https://www.mpsv.cz/kalkulacky>>.

MPSV [Ministerstvo práce a sociálních věcí], 2019b. *Statistické informace, projekce a Pojistněmatematické zprávy o sociálním pojištění* [online]. Pojistněmatematické zprávy za období 2002 až 2017. [vid. 14. 9. 2019]. Dostupné z: <<https://www.mpsv.cz/statisticke-informace-projekce-a-pojistnematematicke-zpravy-o-socialnim-pojisteni>>.

MPSV [Ministerstvo práce a sociálních věcí], 2020. *Tisková zpráva: Ministryně Maláčová představila tři varianty důchodové reformy* [online]. Praha, 10. ledna 2020. [vid. 11. 1. 2020]. Dostupné z: <<https://www.mpsv.cz/web/cz/-/ministryne-malacova-predstavila-tri-varianty- duchodove-reformy>>.

NÁRODNÍ ROZPOČTOVÁ RADA VLÁDY, 2019. *Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí*. Praha.

PORADNÍ EXPERTNÍ SBOR, 2010. *Závěrečná zpráva PES* [online]. [vid. 22. 4. 2019]. Dostupné z: <<https://www.mpsv.cz/zaverecna-zprava-pes>>.

POTŮČEK, M., 2019. *České důchody*. Praha: Karolinum.

SEDLÁČEK, T., 2019. *Vznikne nová "nepotřebná" třída lidí. Co s ní?* [online]. Praha: Hospodářské noviny, 2. srpna 2019. [vid. 3. 8. 2019]. Dostupné z: <<https://archiv.ihned.cz/c1-66618080-spolecnost-delani-nebo-vzdelani>>.

SVĚTOVÁ BANKA, 2008. *The World Bank Pension Conceptual Framework*. World Bank Pension Reform Primer Series č. 45728. Washington, DC.

ÚSTAVNÍ SOUD, 2010. *Nález č. 135/2010 Sb.: Nález Ústavního soudu ze dne 23. března 2010 ve věci návrhu na zrušení § 15 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění*. Brno.

VOSTATEK, J., 2016. *Penzijní teorie a politika*. Praha: C. H. Beck.

VOSTATEK, J., 2019. *Rozhovor pro iROZHLAS.cz* [online]. Praha: iROZHLAS.cz, 25. února 2019. [vid. 24. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.irozhlas.cz/ekonomika/ duchodova-reforma-komise-penze-jaroslav-vostatek-rozhovor_1902252242_lac>.

VÝKONNÝ TÝM, 2005. *Závěrečná zpráva* [online]. [vid. 21. 4. 2019]. Dostupné z: <<https://www.mpsv.cz/web/cz/priprava-podkladu-pro-rozhodovani-o-pokracovani-duchodove-reformy-v-letech-2004-az-2005-cinnost-tzv.-bezdekovy-komise>>.

WORLD ECONOMIC FORUM, 2017a. *Shaping the Future of Production: Four Contrasting Perspectives in 2030*. White Paper, březen 2017. Cologny/Geneva.

WORLD ECONOMIC FORUM, 2017b. *We'll Live to 100 – How Can We Afford It?* White Paper, květen 2017. Cologny/Geneva.

WORLD ECONOMIC FORUM, 2017c. *Case Studies in Retirement System Reform*. White Paper, květen 2017. Cologny/Geneva.

WORLD ECONOMIC FORUM, 2018a. *Eight Futures of Work*. White Paper, leden 2018. Cologny/Geneva.

WORLD ECONOMIC FORUM, 2018b. *How We Can Save (for) Our Future*. White Paper, červen 2018. Cologny/Geneva.

Pension reform for the future

Jiří Pochman

Abstract:

This paper proposes fundamental changes in the Czech pension system, which would significantly help with the resolution of its problems with comprehensibility and long-term financial sustainability.

Firstly, the paper introduces the basic characteristics of our pension system to the reader, including the procedure for calculating the old-age pension. Then, it explains why it is necessary to perform fundamental and particular changes in the pension system (i.e. to carry out a pension reform). Final and main part of the paper presents the proposed direction, which the reform of our pension system should take, and in general proposes measures that would make our pension system simple, comprehensible and financially sustainable in the future.

Keywords: Pension reform; Pension system; Social security.

JEL Classification: H55, J26.